

STRUKTURA A VLASTNOSTI

PEVNICH LA'TEK

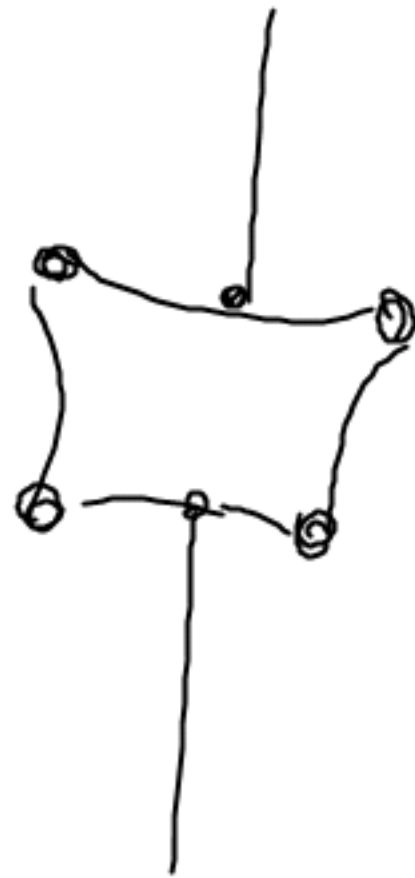
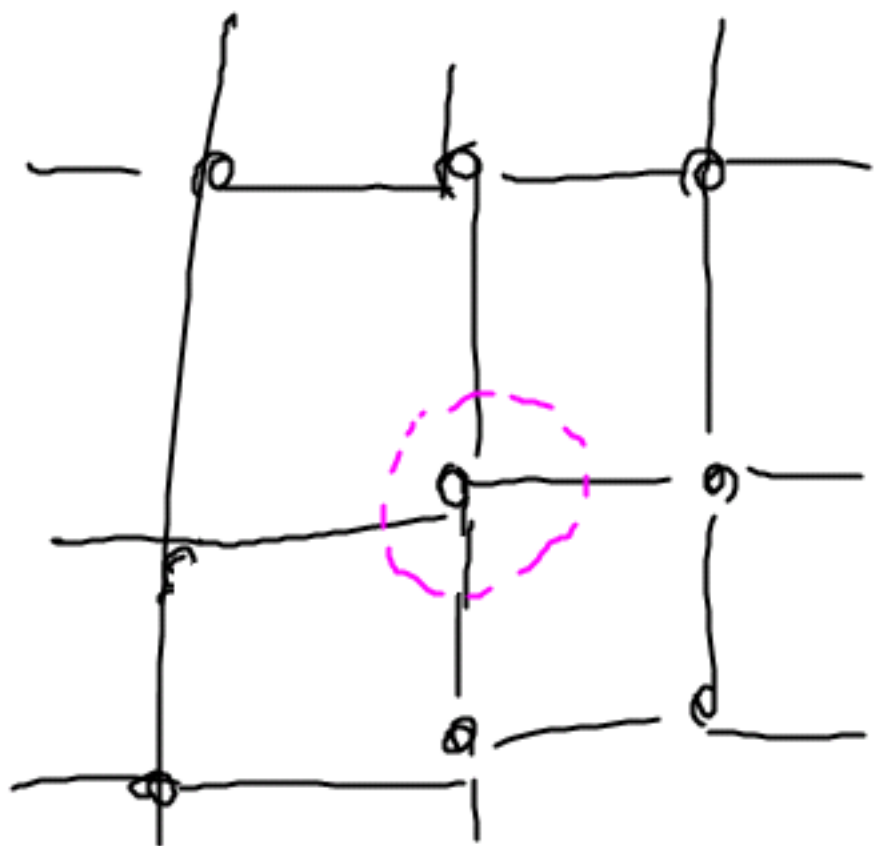
Formy krystalove' mmit'ie

dle typu vady je mozne' takto uproven'e'
krystal ~~uproven'e'~~ i v praxi

1) BODOLE'

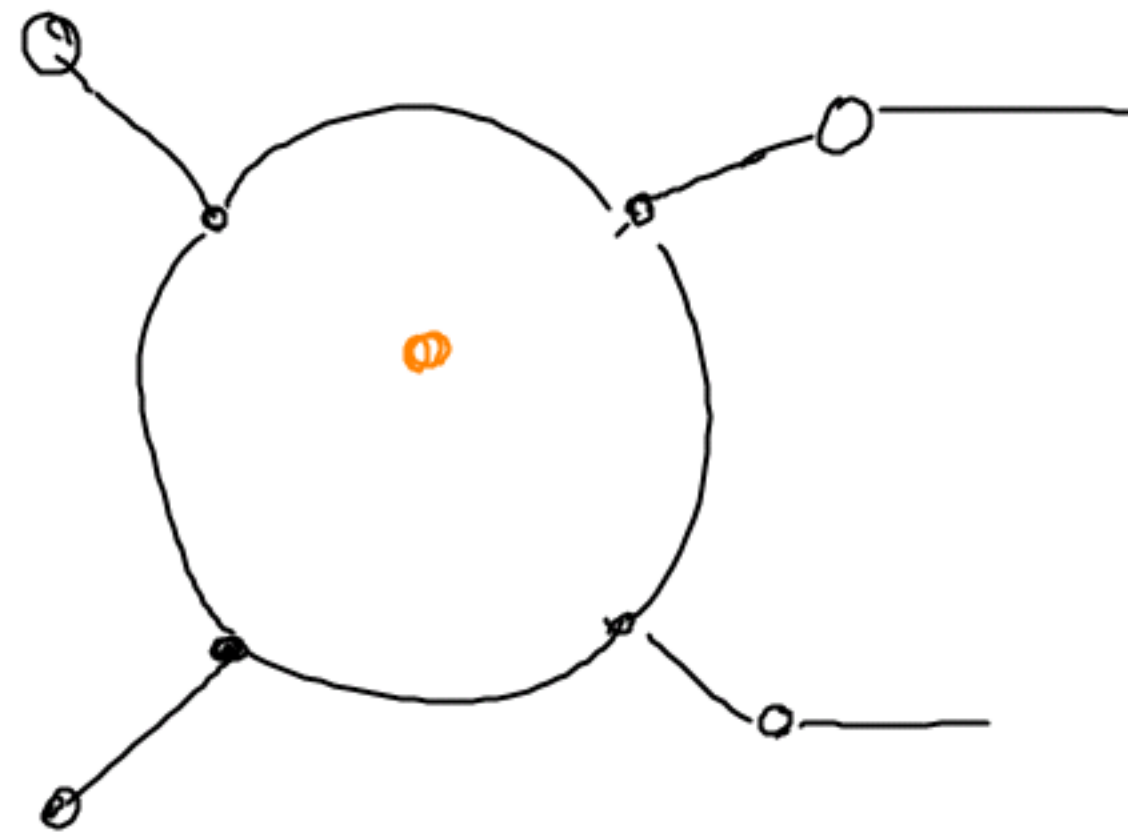
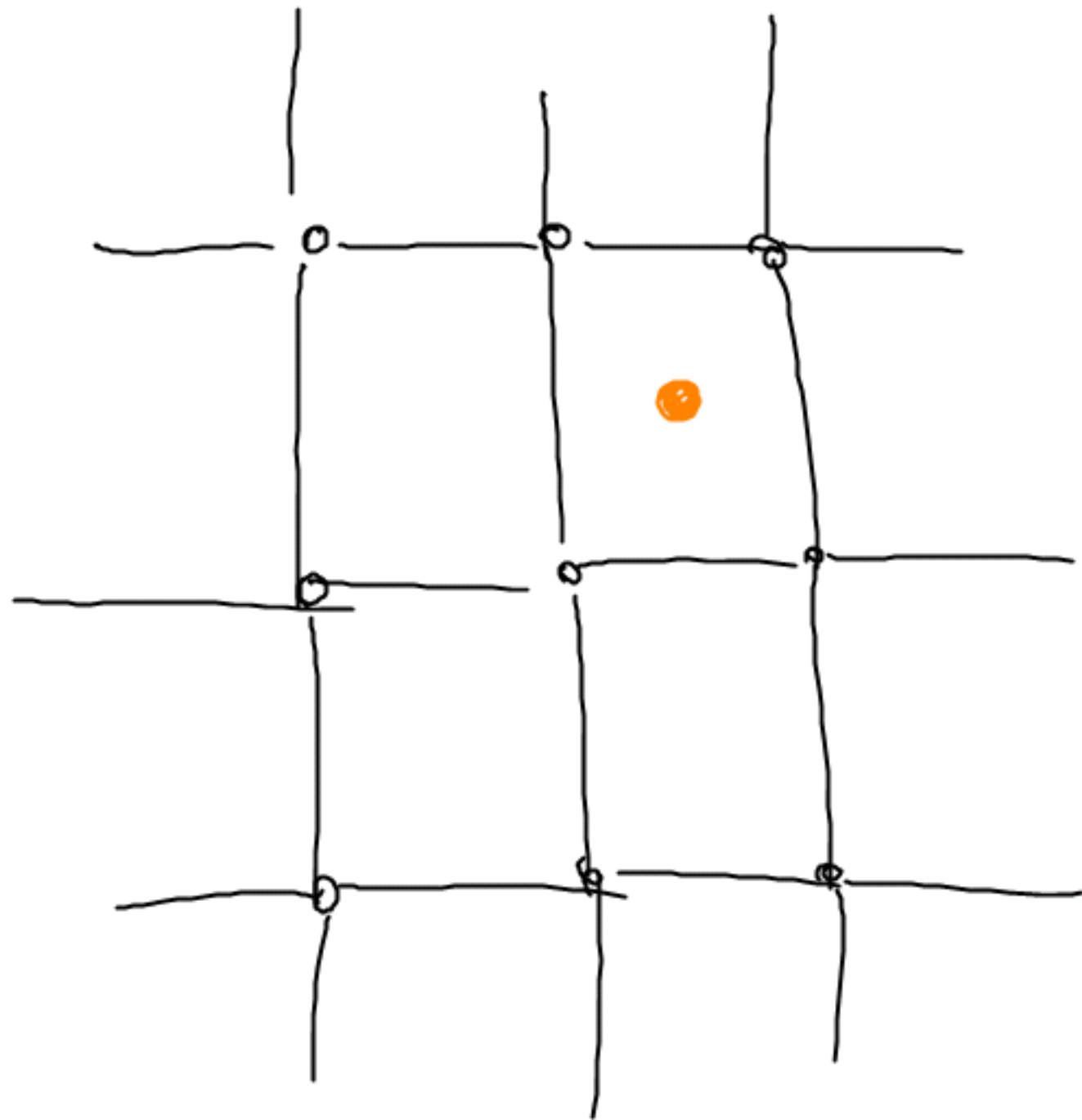
- lokálně „jednoho bodu“ ($\approx$ obkloží 1 atom)
- cíleně se využívá v PŘÍKONDUKČNÍCH
($\approx$ změna vodivosti resp. odporu)

a) VAKANCE - v daném místě atom chybí

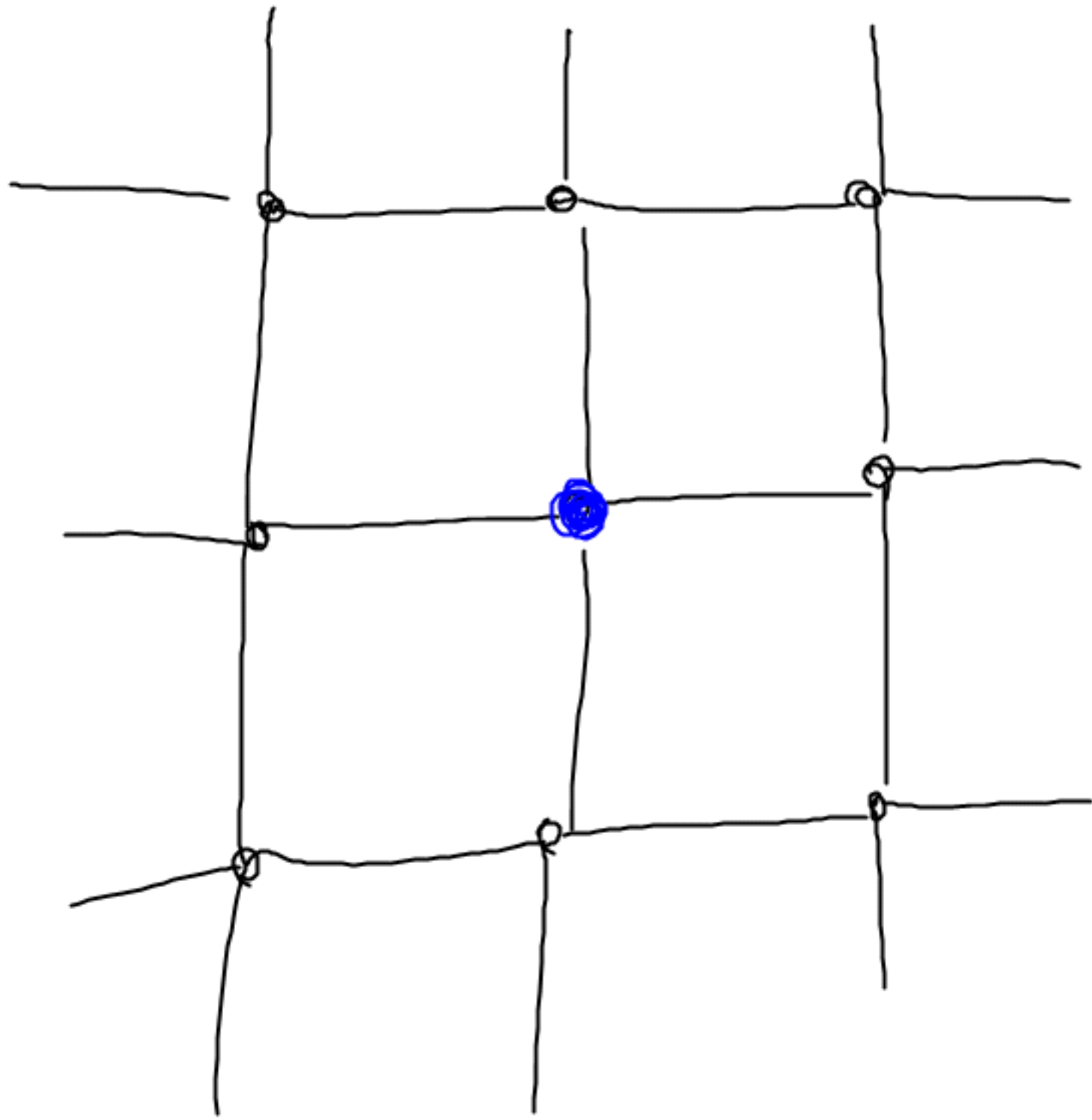
INTERSTICIA'LM' POLOHIA

- 1 atom nam'e minimumo mol'zove' body

c) SUBSTITUCE

1 atom je nahrazen jiným

• obvykle stejnou velikost

c) vhodné pro
polovodiče,
protože okolí
substituovaného atomu
se namítá minimálně

$$V = \text{konst} \Rightarrow \frac{Q}{V} = \text{konst.}$$

2, ČARŮKÉ (DISLOKACE)

nastávají podle jedné atomové linie (roviny)

typ poruchy orientuje dále míst krystalu

- **HRANOVÁ** - posun atomových rovin
- míst nelze určit dle hodnotě

- **ŠROUBOVÁ** - změněním otáčením atomových rovin
- míst lze určit dle hodnotě

3, OBJEKTOVE'

~ bystale pe meco moric (me cistota) $\Rightarrow$

$\Rightarrow$ Rmema mehanichyckh plastnosth'
materialu' (i 2,)

(~ koefficient bezpechnosti l'avek, mostu', lan y'talu', ...)

Defomace perrujch la' tek

slivem p'isobem' VNĚJŠÍ síly

dělem':

1) dle tvaru' defomace

• PRUŽNÁ (ELASTICKÁ) — vyvíjí, p'is tannon-li
p'isobit vnější síly (pružina, matraci' gumičky, ...)

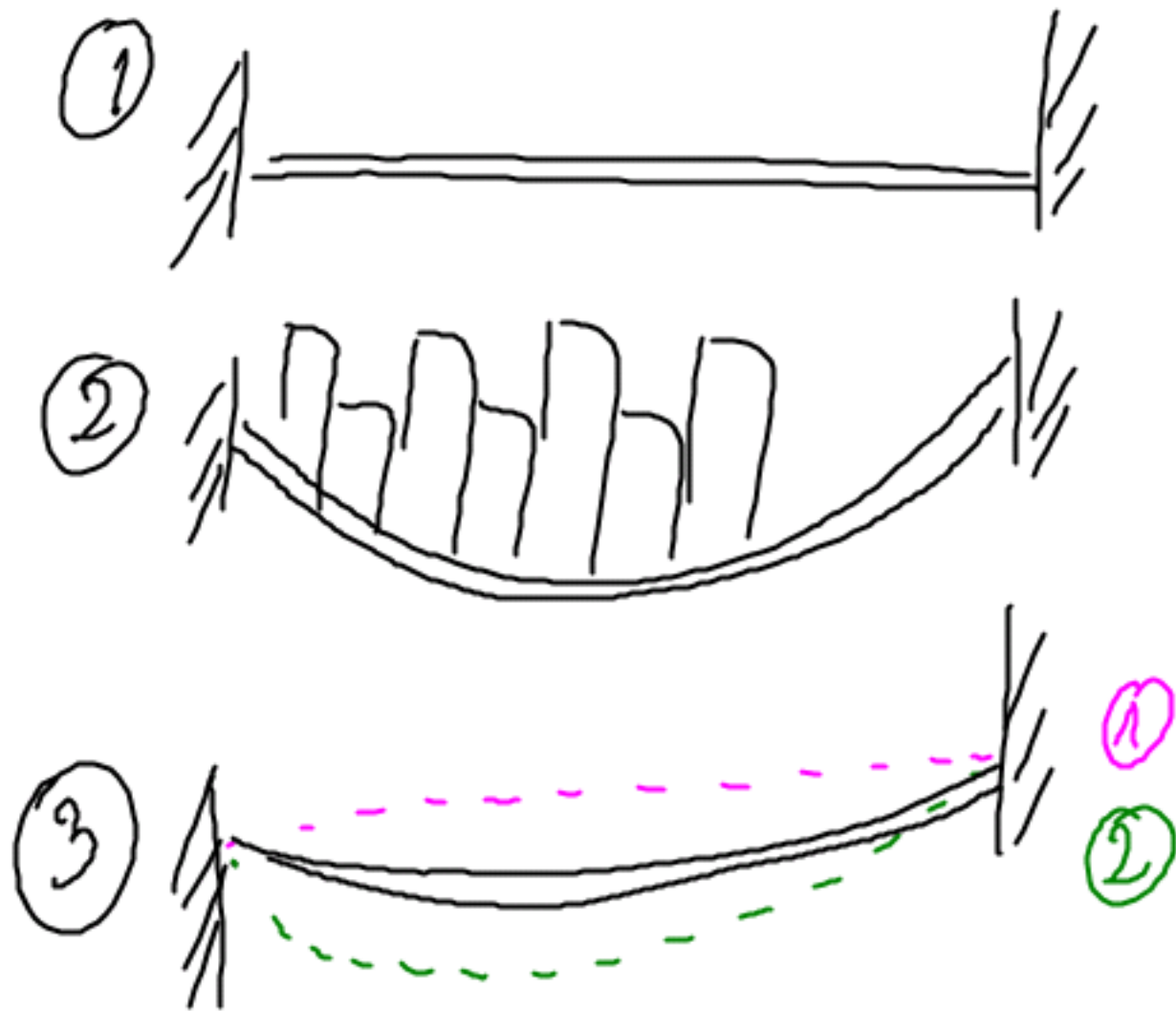
• TVAŘNÁ (PLASTICKÁ) — p'ietvará i tehot,

p'ristannon-li p'isobit vnější síly
(křehký papír, stříkat' dráta, amuchlák' papír, ...)

15 maxi: 24pi' kombinace obou

Pr. Sa'ček od brambůrku - po Amichlaku' se
samovolně cā'stečnē naroma'

police s hrizami

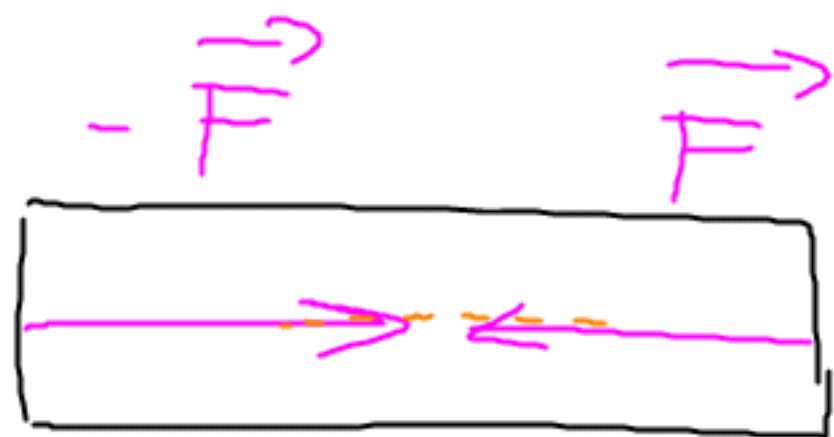
2, dle prísobu' síl

a) tah

Př. lana, pružina s dutým kabelem, ...

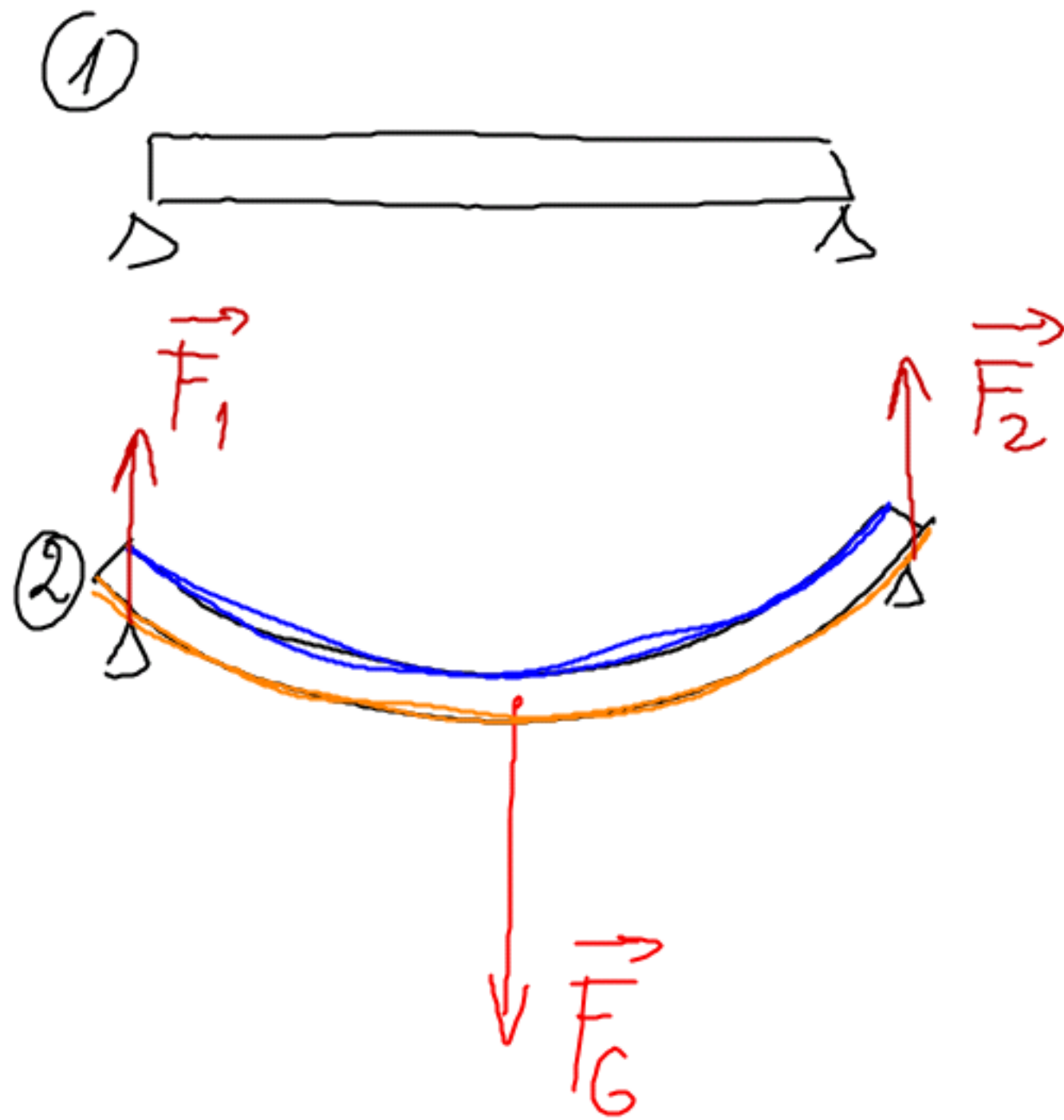
§ tlak

Pr. piliče (mostu, se sorhami, ...), prazina ne vidlič
jizdnih kola, ...

C, Ohyb

metódom zvisobem d'horou silon

~ tah

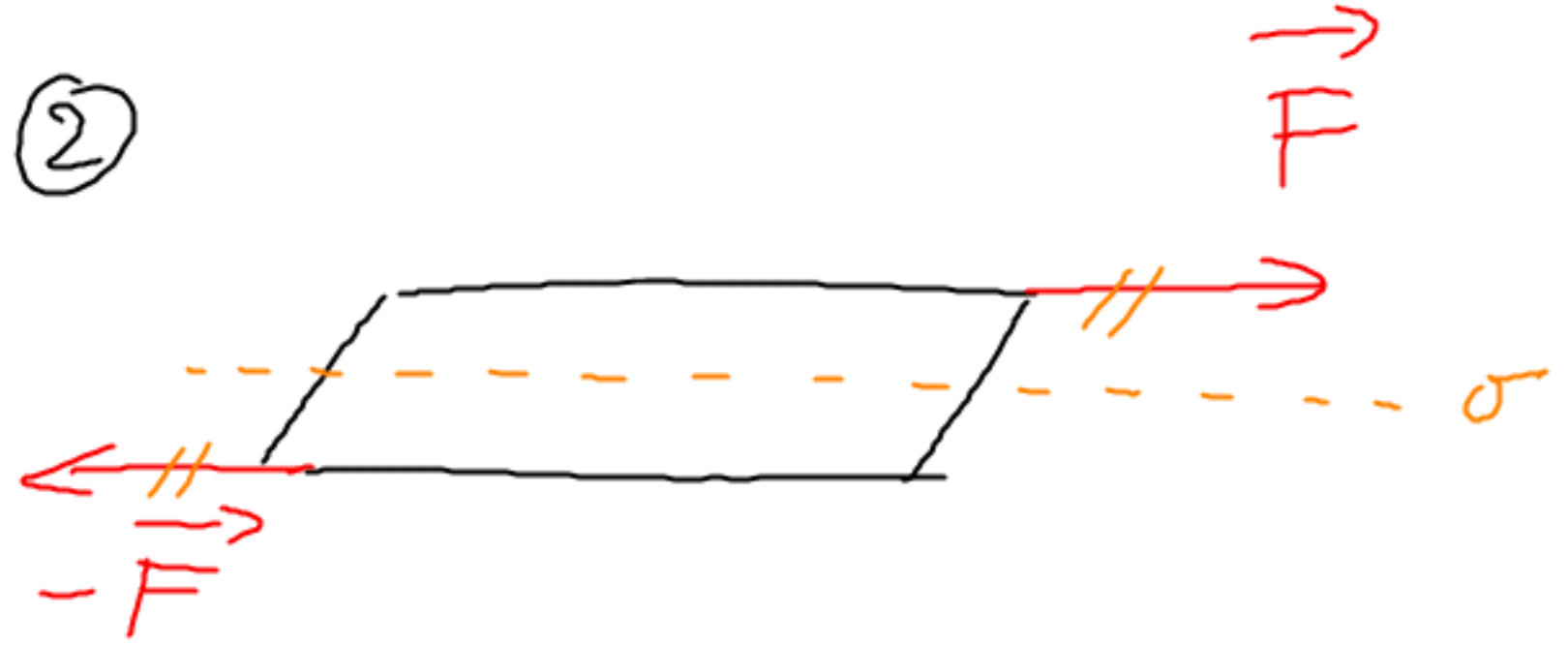
~ hlav

Př. police sluníhavi,
most,

d) smyč
①

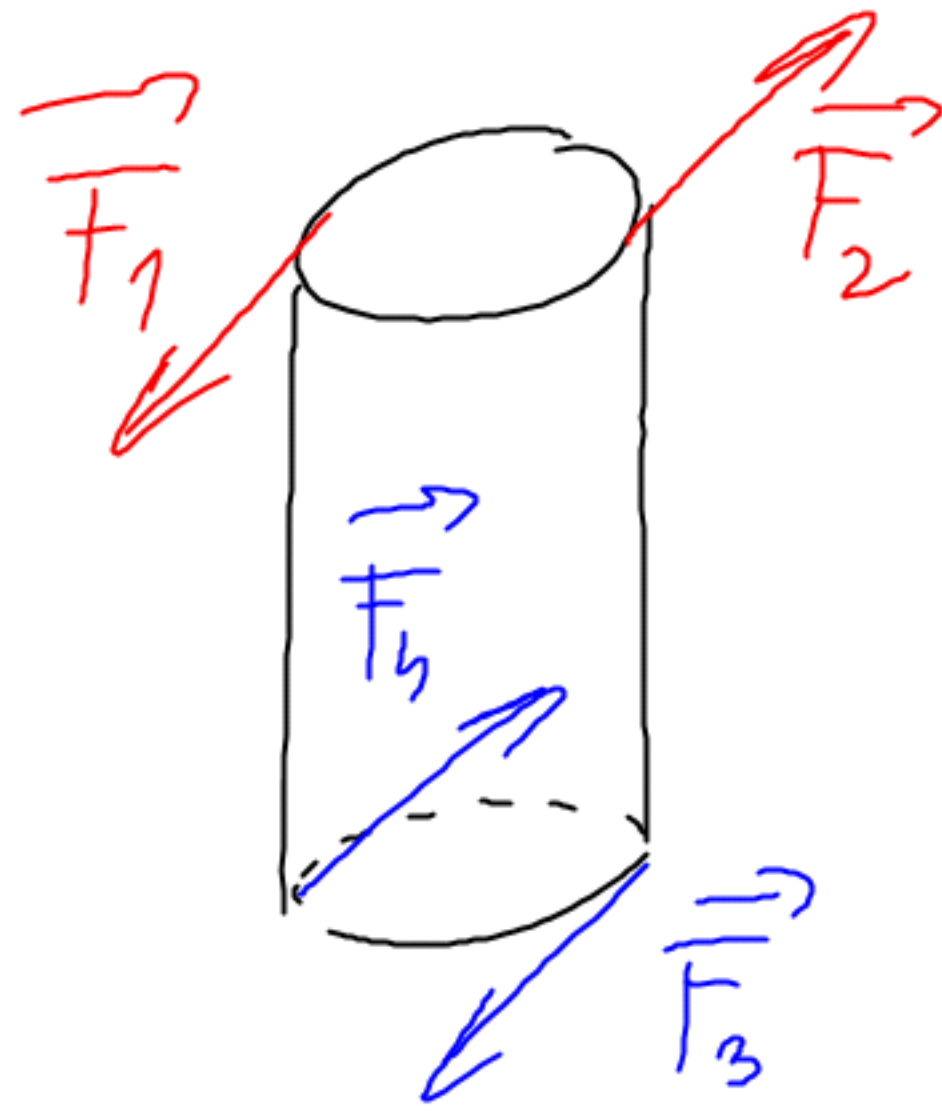
②

P. snoub, myt, ...

l, kmit (kroncau)

apūsobena 2 droņi'cenu' sīc

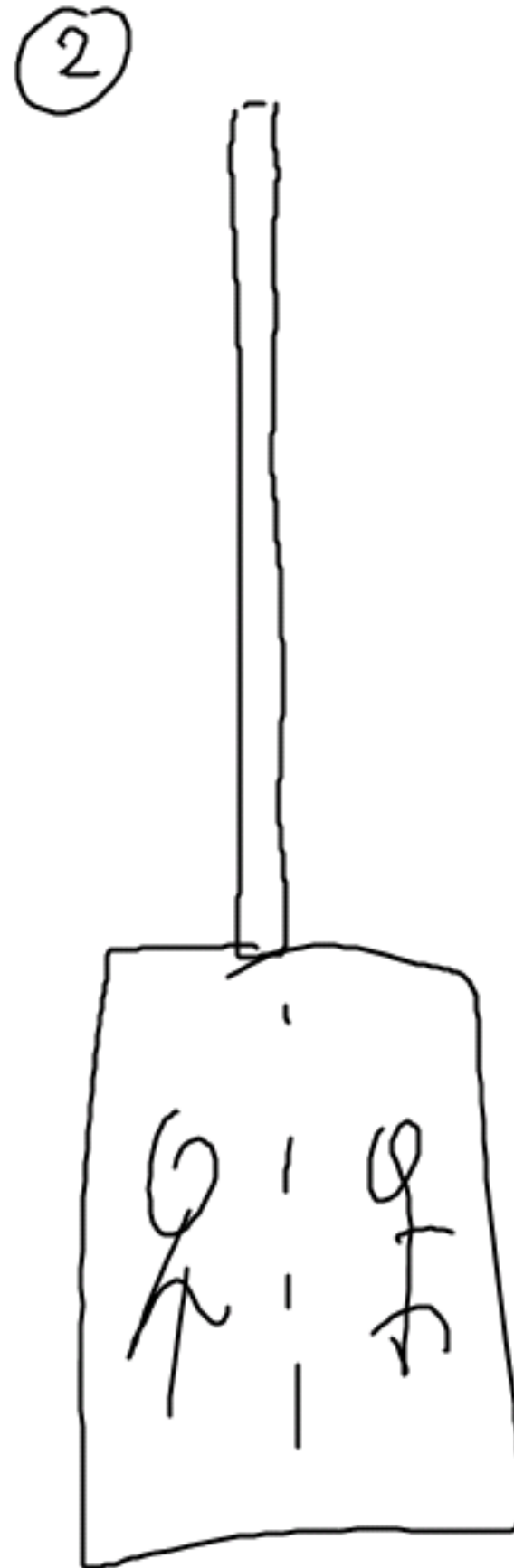
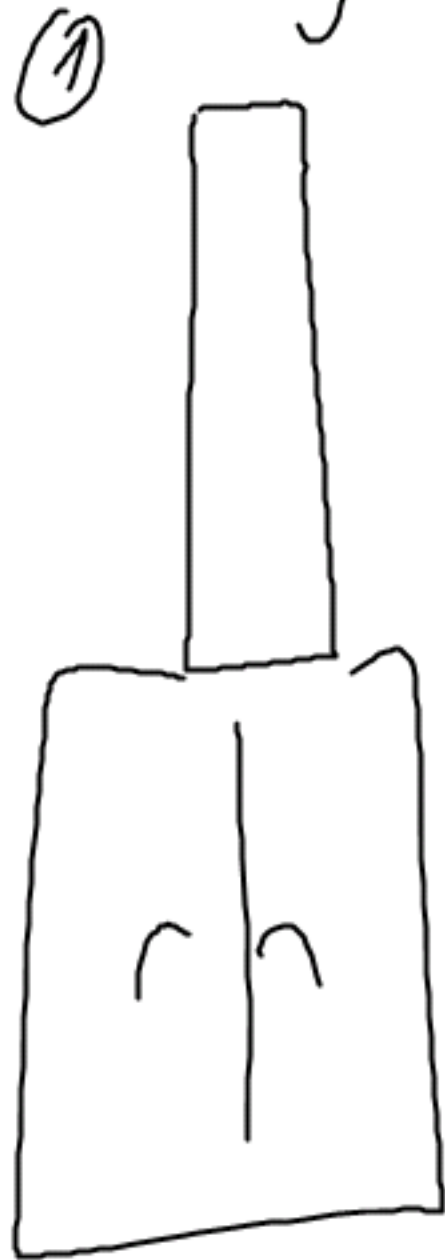

$F_1 = F_2$
apūsobniji' otācīg'
poļb

Pā. sruob, matka sruobu, hī'dell, ...

N maxi: nice deformaci' soniamē

Pi. lano y'talun

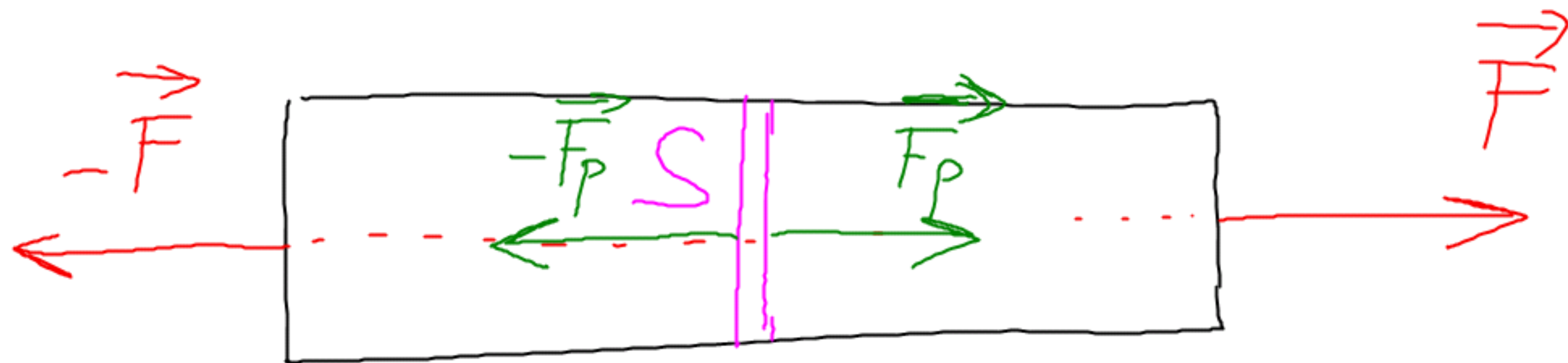
tah + hah

stih'a'm' = tlah +
smgh

...

Sila pružnosti, normálna sila

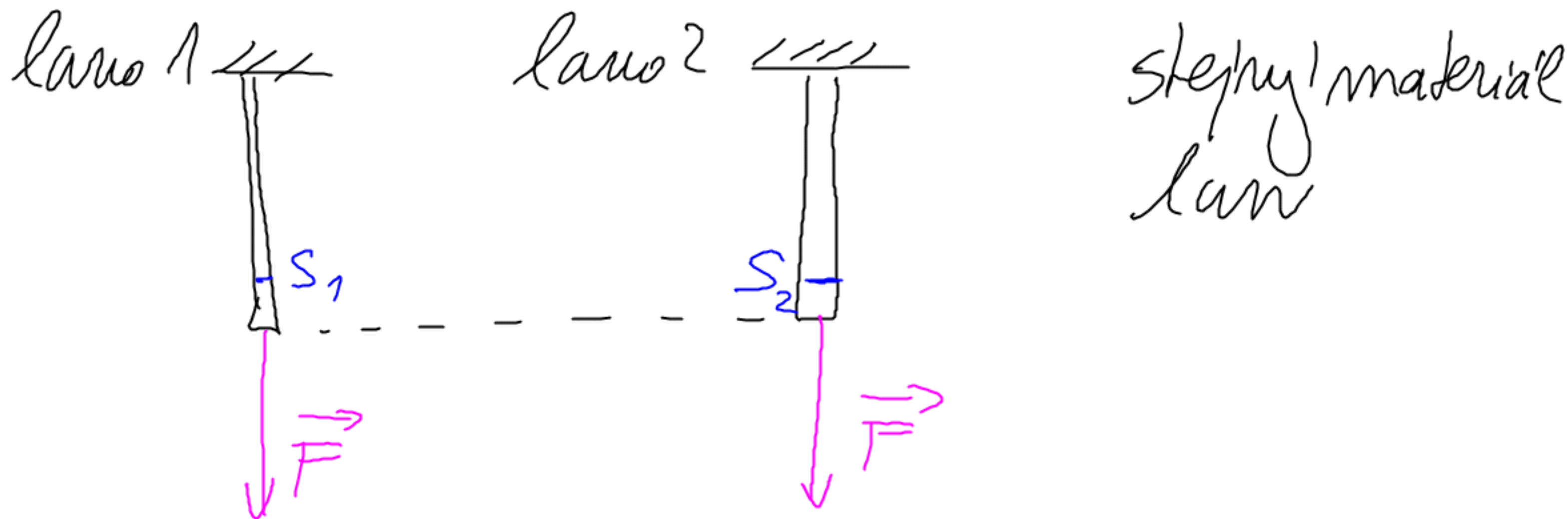
da'le se omezuje na tak veľkosť, a nič sa
převládá 1 normou (týž, drahý, ...)

F_p - sila pružnosti; VNITŘNÍ SILA

$$F_p = F$$

potom materiál nevládne
tak veľkou silou F_p realizovat, ktorá se

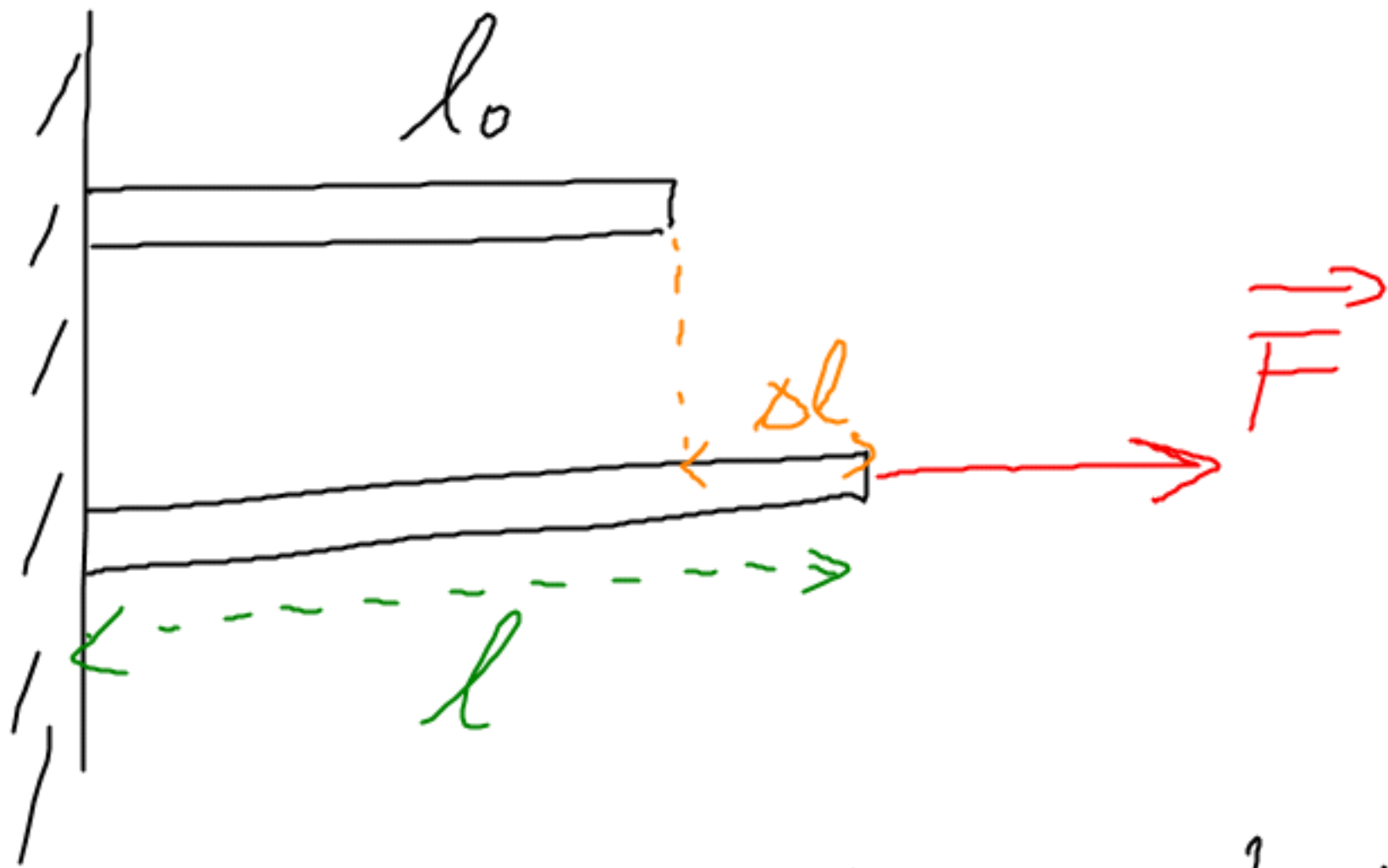

síla F působí na obou lano Různou deformací
 díky různému průřezu lano $\Rightarrow$ zavaďí se
 veličina NORMÁLOVÉ NAPĚTÍ ($\sim$ tlak jednotka)
 $F \perp$ plocha průřezu tělesa

$$\sigma_m = \frac{F}{S}$$

$$[\sigma_m] = \text{Pa}$$

Δl - (ABSOLUTAN)
 PRODLOUŽENÍ

$$\Delta l = l - l_0; [\Delta l] = \text{m}$$

Př. 2 dráhy: 1 m
 $0,1 \text{ m}$

} oba prodloužení o 1 cm
 $\rightarrow 1\%$
 $\rightarrow 10\%$

RELATIVNI PRODLIŽENJE: $\boxed{\varepsilon = \frac{\Delta l}{l_0}}$; $[\varepsilon] = 1$

alternativno: $\varepsilon = \frac{\Delta l}{l_0} \cdot 100 \%$

αεσ

---

absolutna razlika: Δl na F bez matrik

razlika: ε na σ

Hooke's law

1676 R. HOOK

Pro mala' normalova' napeti' je zavislost
normalovho napeti' na relativnim' prodlizenim'

linearni!

~ ~ prizna' deformace

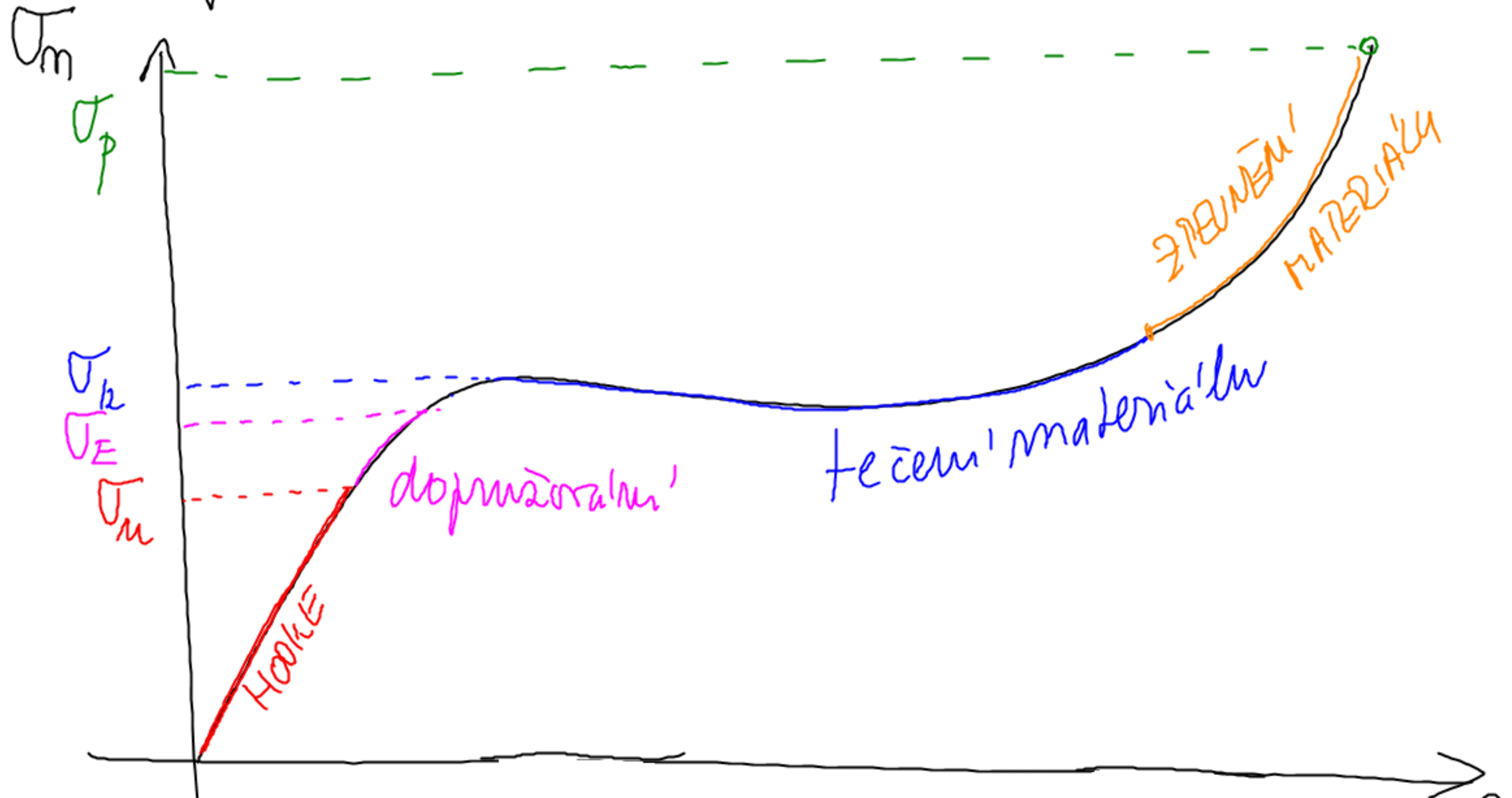
σ_m je prizna' linearni' ε

$$\sigma_m \sim \varepsilon$$

$$\sigma_m = E \cdot \varepsilon$$

$\rightarrow E = \text{konst.}$

krivka deformace

pevný materiál : velká σ_p
 pružný — " — : velká σ_m, σ_E

tvrdý . . . malá $\sigma_m \sim \sigma_p$

- $\sigma_m \leq \sigma_u$ ... mes uimēvosti; plati' Hooke'a rakoms;
 $\underline{\sigma_m}$ pilno uimēvot' $\underline{\epsilon}$
- $\sigma_m \in (\sigma_u; \sigma_E)$; σ_E - mes puzivost' ($\dot{=} \sigma_u$)
dopuāotam' (snda'm' mih a foli'e)
- σ_k - mes kluai; ke cūm' materia'lu = male' amēvot' $\underline{\sigma_m}$
odpovida veli'e' $\underline{\epsilon}$
- σ_p - mes puzivost'; $\sigma_m > \sigma_p \Rightarrow$ materia'l se dūha', la'mee,
masha', ...

k - koeficient bezpečnosti

$$k = \frac{\sigma_p}{\sigma_{\text{dovolené}}} \Leftrightarrow \sigma_{\text{dovolené}} = \frac{\sigma_p}{k}$$

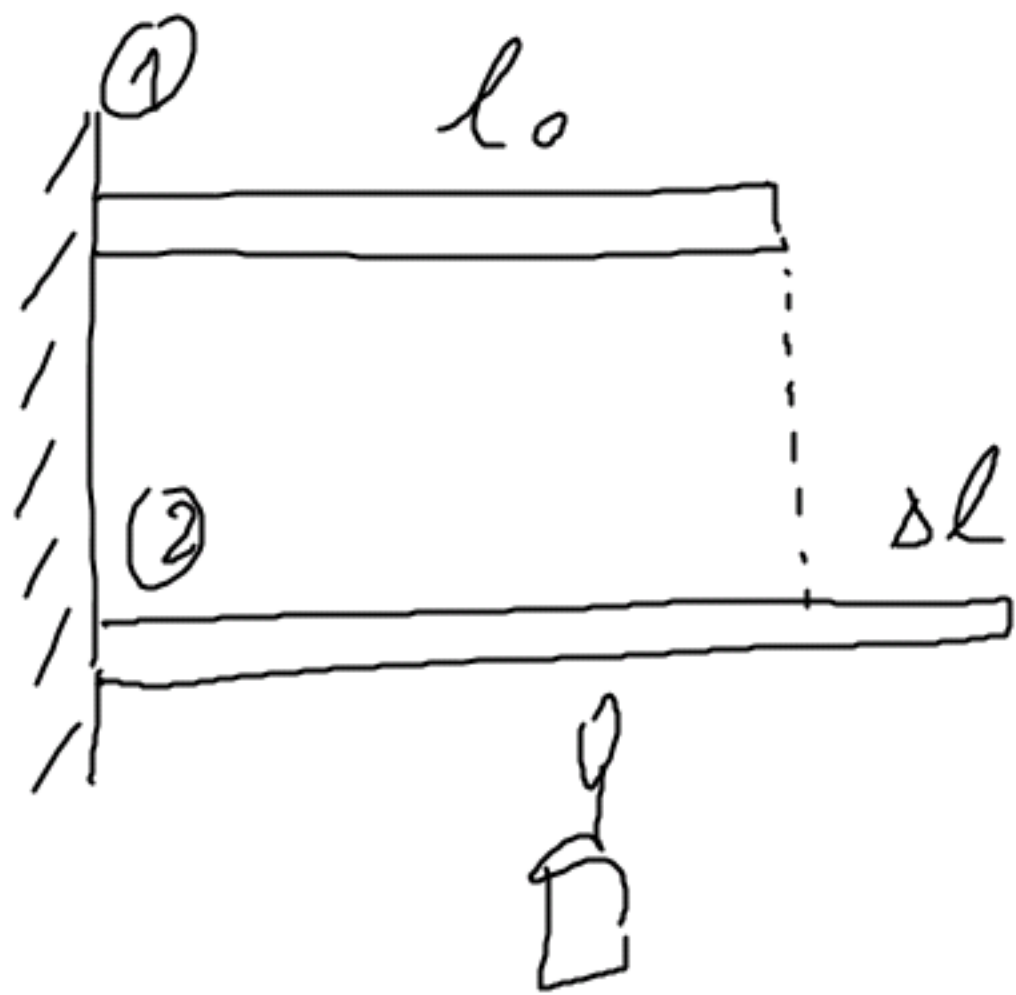
$k \sim 10$ (dla mny bezpečnosti)

Př. ve výhledu: MAX. MNOŽIČKA: 200 kg

VE SKUTEČNOSTI BY MĚL VYDRŽET MATERIÁL
ZÁTĚŽÍ AŽ 2000 kg

Teplotu' roztažnost pevných látek

1) De'lová' roztažnost

$$l = l_0 + \Delta l \quad (1)$$

$$\Delta l \sim \Delta T$$

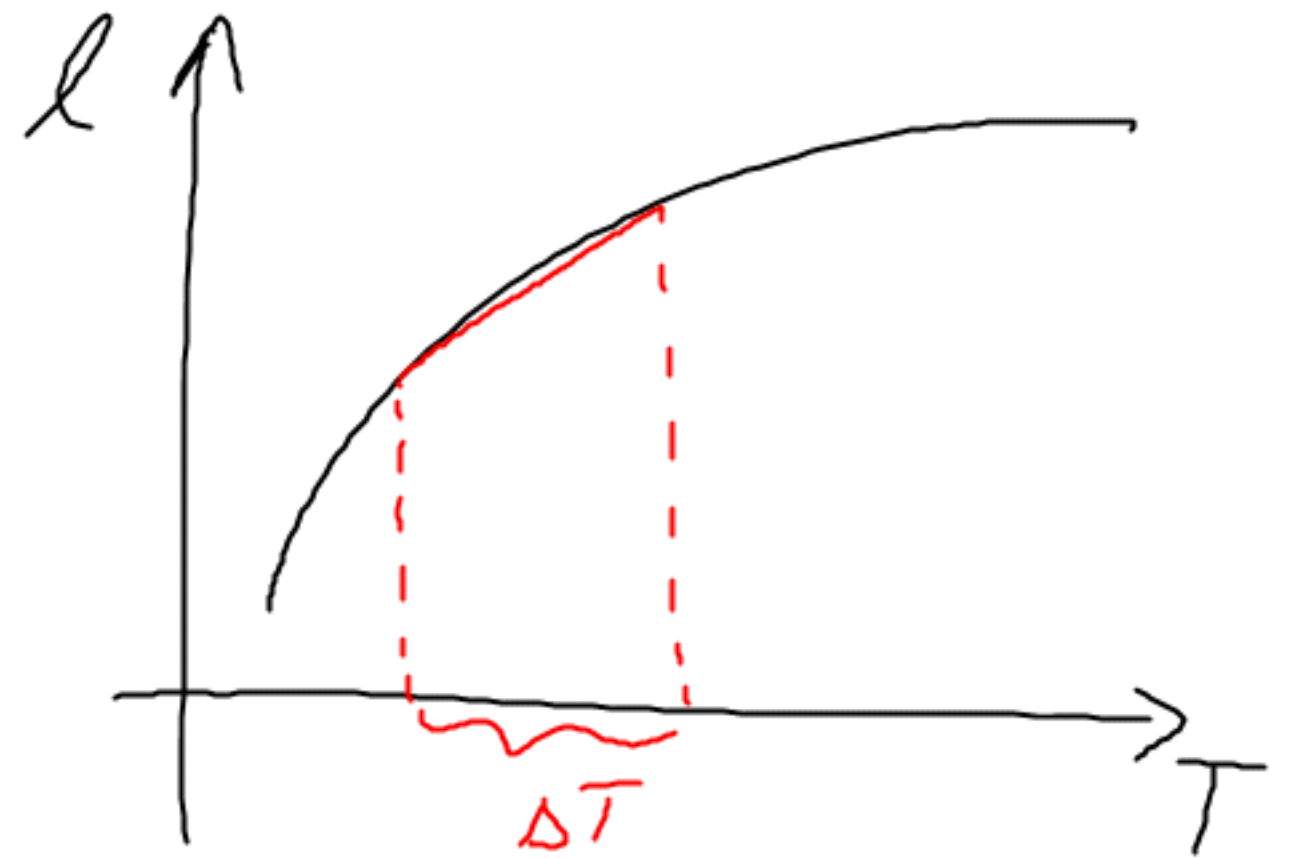
material

α - součinitel dilatace teplotu' roztažnosti; $[\alpha] = K^{-1}$

$$\Delta l = l_0 \alpha \Delta T = l_0 \alpha \cdot \Delta T \quad + (1) \Rightarrow$$

$$l = l_0 + l_0 \alpha \cdot \Delta T$$

$$l = l_0 (1 + \alpha \cdot \Delta T)$$

běžné látky: $\alpha > 0 \Rightarrow \Delta T \uparrow \Rightarrow l \uparrow$

některé látky:
(polymery) $\alpha < 0 \Rightarrow \Delta T \uparrow \Rightarrow l \downarrow$

lineární; předpokládám pro malé ΔT ($\Delta T \sim 10 \text{ K}$)

$$\alpha \sim 10^{-6} \text{ K}^{-1}$$

2, Objemova' roztaviznost

masicijne kvadr

• pri T_0 ... ma' rozmery a_0, b_0, c_0

• pri $T > T_0$ ... - " - a, b, c

$$\text{pri } T: a = a_0(1 + \alpha \cdot \Delta T)$$

$$b = b_0(1 + \alpha \cdot \Delta T)$$

$$c = c_0(1 + \alpha \cdot \Delta T)$$

$$V = abc$$

$$V = a_0(1 + \alpha \cdot \Delta T) \cdot b_0(1 + \alpha \cdot \Delta T) \cdot c_0(1 + \alpha \cdot \Delta T) =$$

$$= \underbrace{a_0 b_0 c_0}_{V_0} (1 + \alpha \cdot \Delta T)^3 =$$

$$(a_0 + \epsilon)^3 = a_0^3 + 3a_0^2\epsilon + 3a_0\epsilon^2 + \epsilon^3$$

$$= V_0 \left(\underline{1} + 3 \cdot \alpha \cdot \Delta T + 3 \cdot (\alpha \cdot \Delta T)^2 + (\alpha \cdot \Delta T)^3 \right)$$

$$\alpha \sim 10^{-6} \text{ K}^{-1} \wedge \Delta T \sim 100 \text{ K} \Rightarrow \alpha \cdot \Delta T \sim 10^{-4}$$

$$(\alpha \cdot \Delta T)^2 \sim 10^{-8} \ll 1$$

$$(\alpha \cdot \Delta T)^3 \sim 10^{-12} \ll 1$$

$$V \doteq V_0 (1 + 3\alpha \cdot \Delta T)$$

деплодем' сачимител обьемное'
 влажності; 10

3, Zrnina hustoty

pri deplete T_0 ..... V_0, m, ρ_0

pri deplete T ..... V, m, ρ

0 v na'mu klasiku
fyziky & memorii

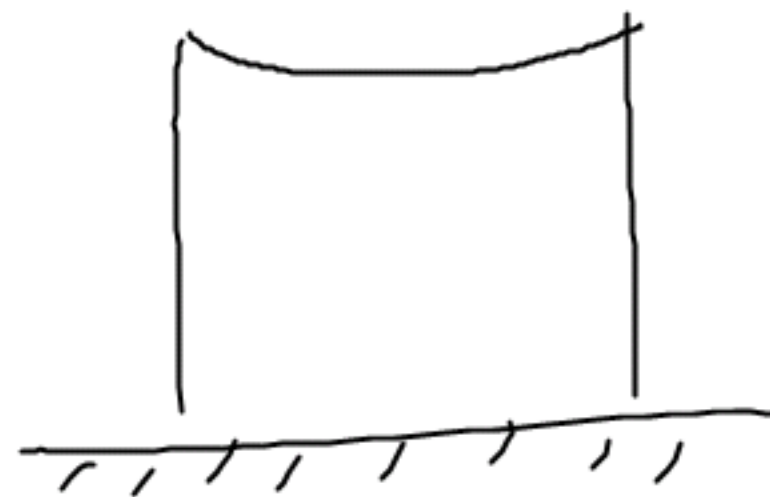
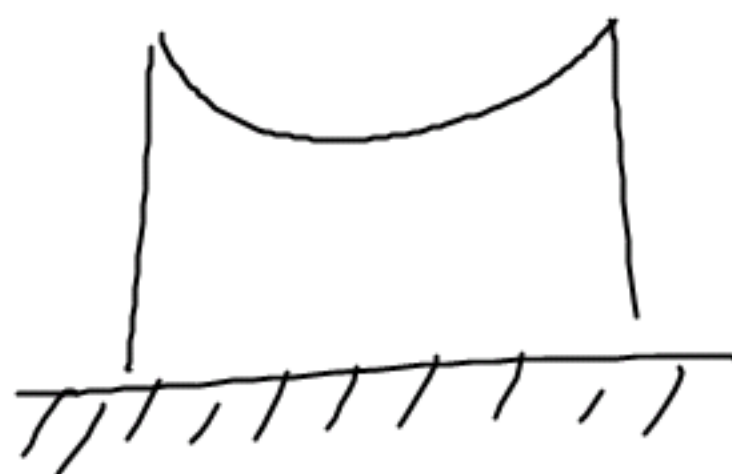
$$\begin{aligned} \rho &= \frac{m}{V} = \frac{m}{V_0(1+3\alpha \cdot \Delta T)} = \frac{\rho_0}{1+3\alpha \cdot \Delta T} \cdot \frac{1-3\alpha \cdot \Delta T}{1-3\alpha \cdot \Delta T} = \\ &= \frac{\rho_0(1-3\alpha \cdot \Delta T)}{1-\underbrace{9(\alpha \cdot \Delta T)^2}_{\sim 10^{-7}}} \approx \underline{\underline{\rho_0(1-3\alpha \cdot \Delta T)}} \end{aligned}$$

4) Vyprávějí o praxi

a) železobeton

$$\alpha_{Fe} = \alpha_{BETON}$$

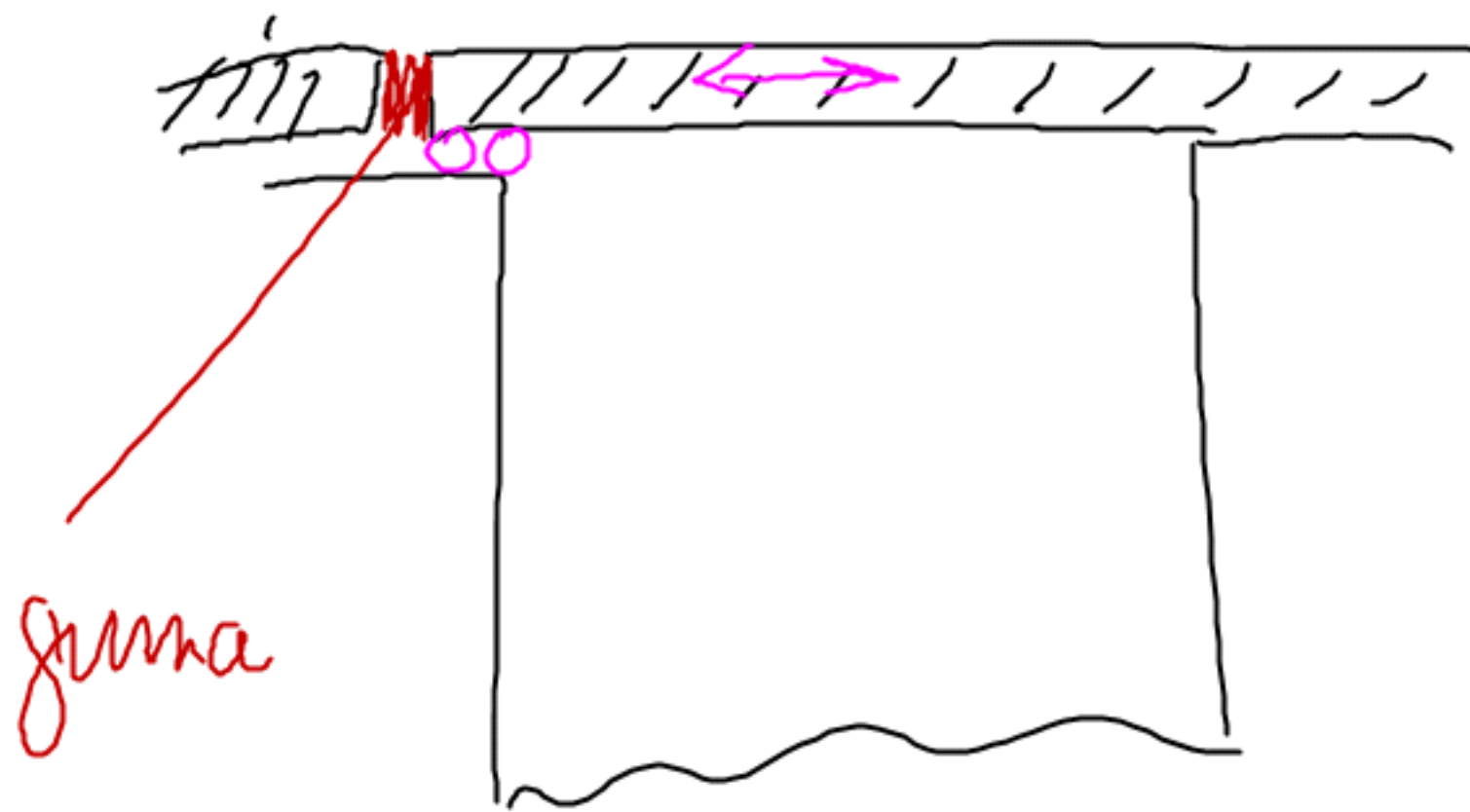
b) prověšené dráty el. vedení
i) leto   ii) zima

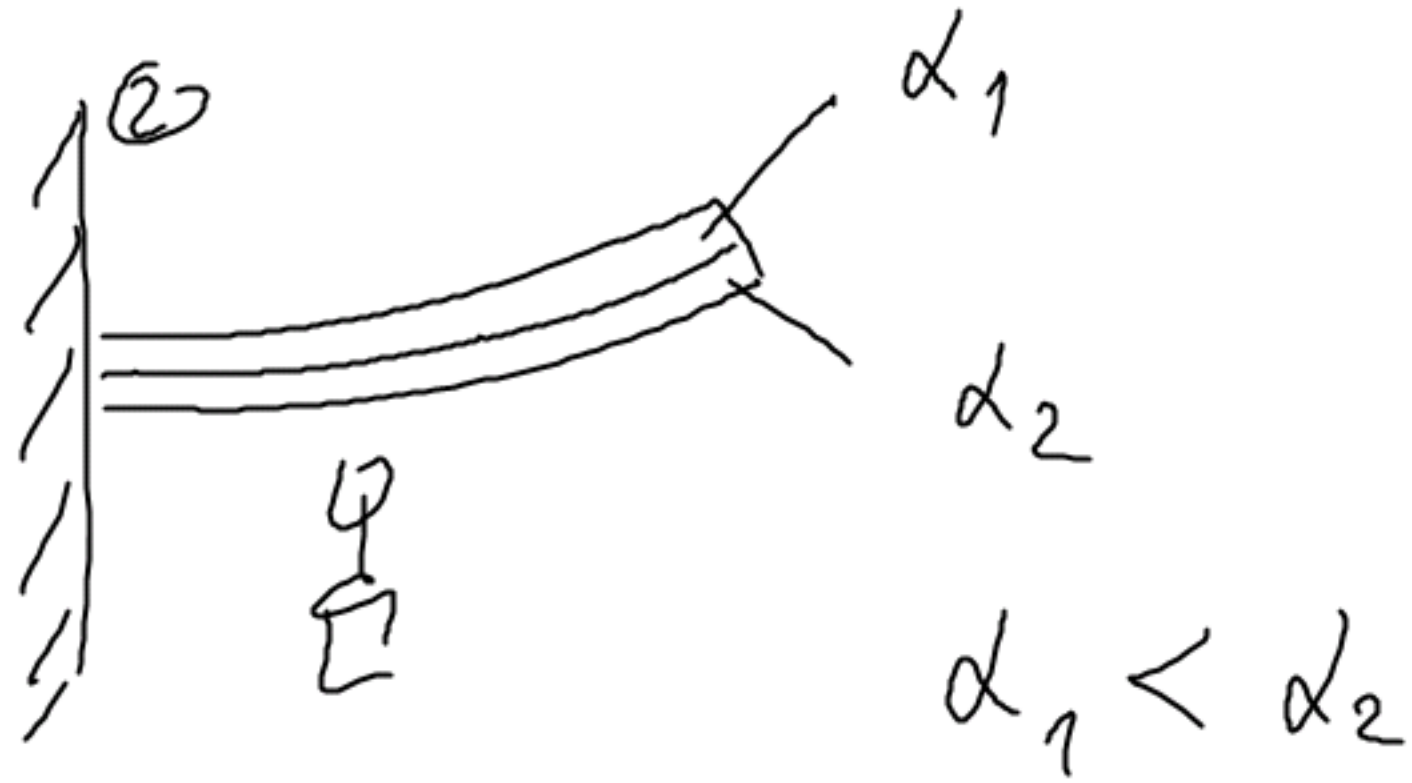
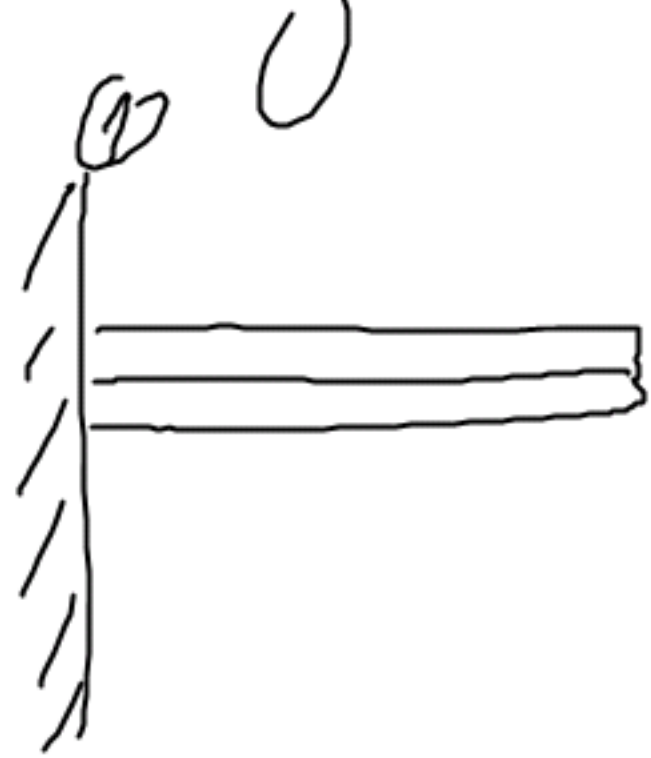
c) el. vedumi un ūstermīc

- kompensāce prodlonšiem drahtu pomou' Ra'vazī'

d) mosty - "ma va'le'cī'de"

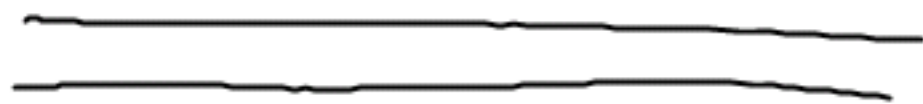

e, termu stady ~ bimetal

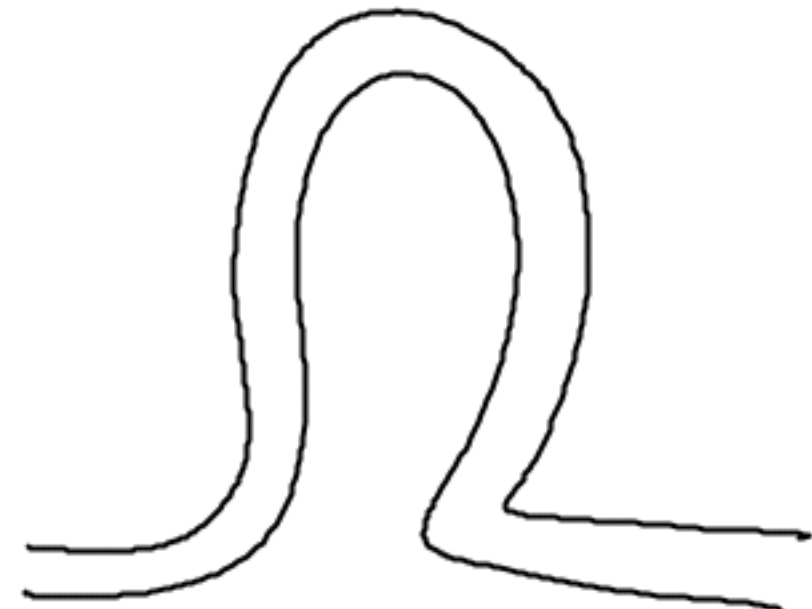

f, d'illuore' potrubí'

①

②

JE LEPSI'; "SMYČKA" SMAŽE
POMLTÍ DEFORMACI

STRUKTURA A VLASTNOSTI

KAPALIN

Povrchová vrstva kapaliny

experimenty:

1) deska ležící na hladině vody se nepotopí

"kapalina se pod ní prohne"

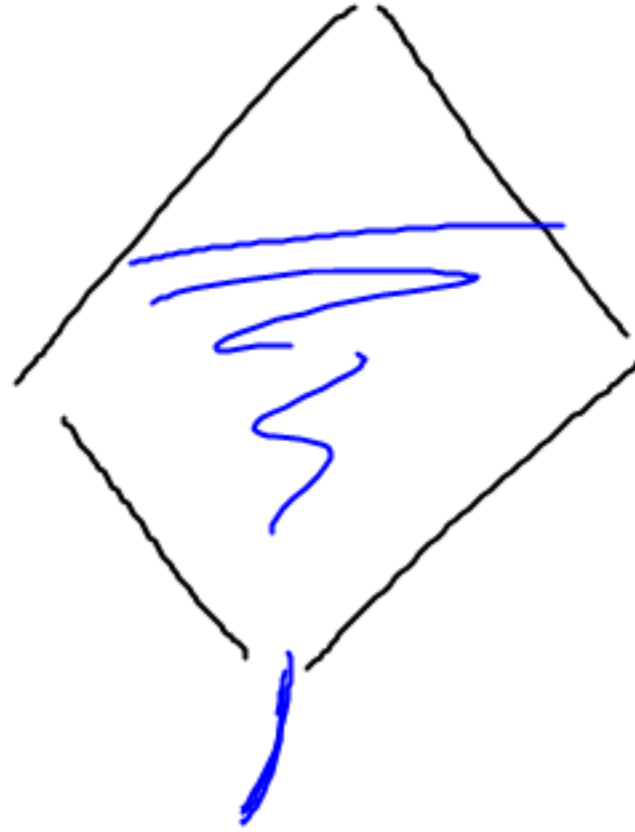

2) plechovka se 2 otvory

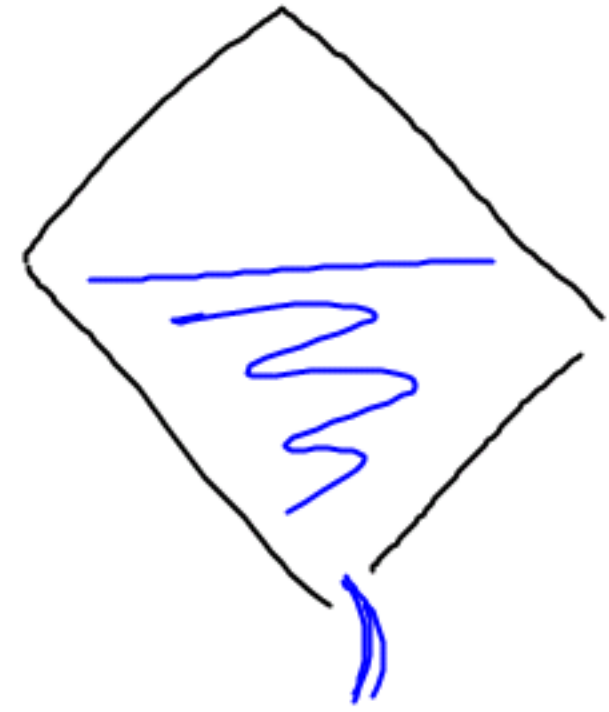
a)

b)

c)

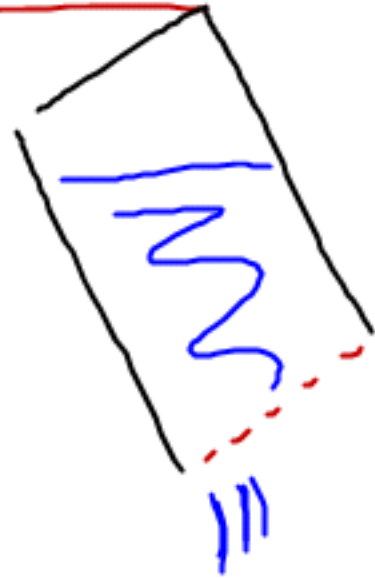
NETEČE

3) ~ 2) sklenice s pumčičkou nalepenou na hrdle

a)

b)

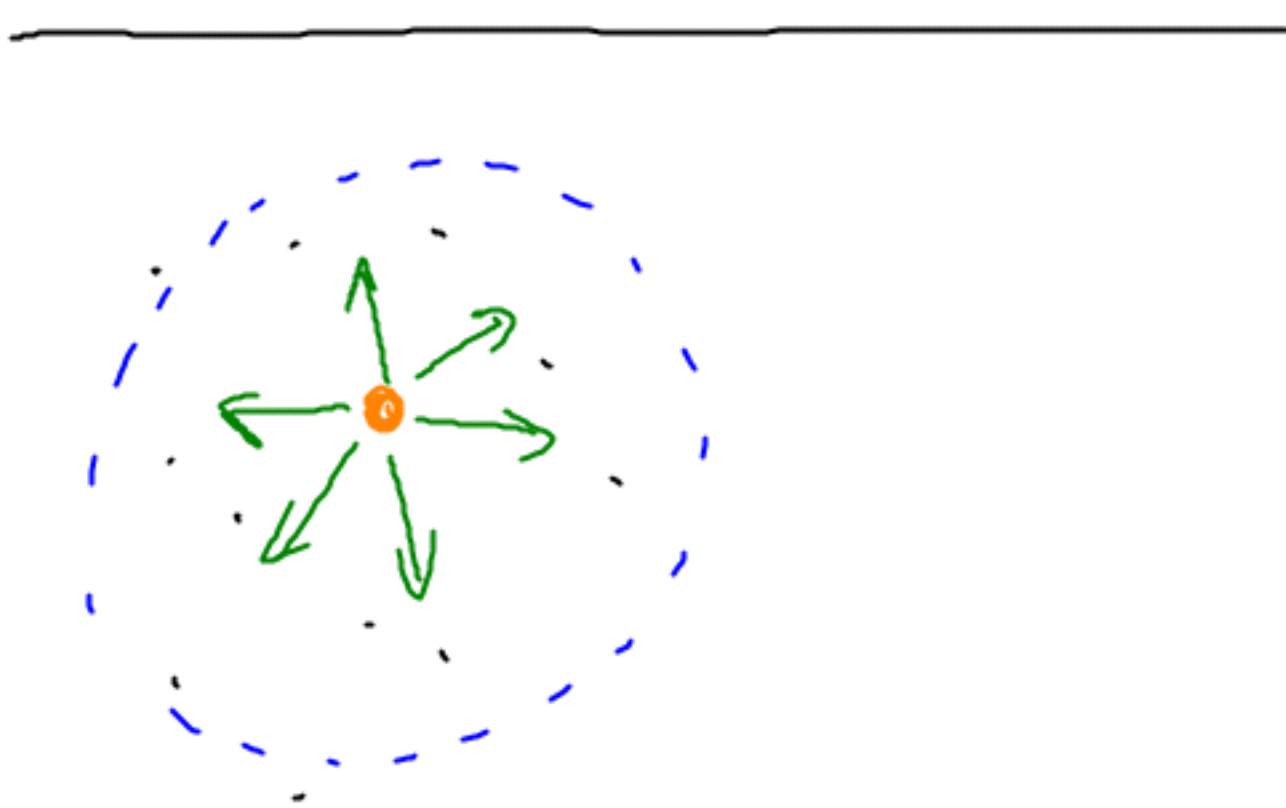

1, 2, 3, $\Rightarrow$ hladina vody se chová jako
PRUŽNÁ BLAŽNA

příčina: síly přisobem' molekul

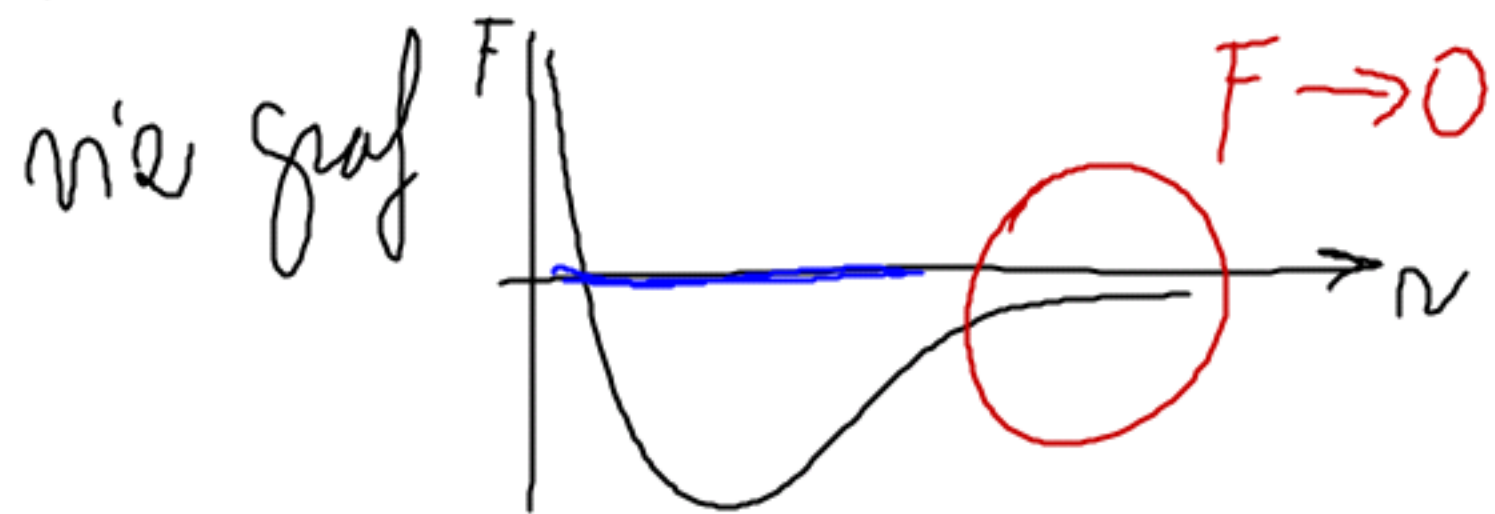
a)

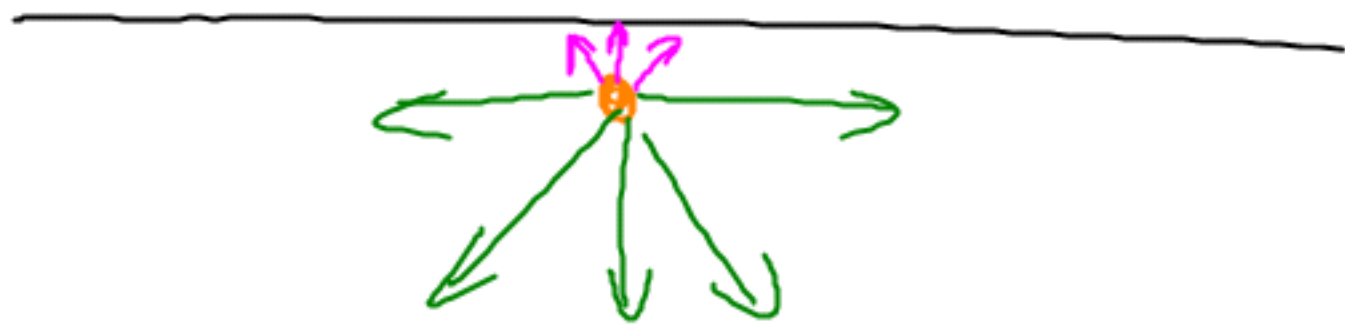
$$F_{\text{výsledná}} = 0$$

na molekulu • přisob' ostatní molekuly vazebný
SILOU, ALE SÍLOV'

UČINEK SE PROJEVÍ JEN O
MOLEKUL V BLÍZKÉM OKOLÍ

8)

$$\frac{F_{\text{plyn}}}{F_{\text{kapalina}}} \sim \frac{S_{\text{plyn}}}{S_{\text{kapalina}}} \sim \frac{1}{10^3}$$

$F_{\text{trysledna}} \neq 0$; mlu'v' DO KAPALIN

$\Rightarrow$ o type POVRCHOVA' VRSTVA KAPALIN
($\sim 10 \text{ mm}$)

při přesunu molekuly z ovnitřní části kapaliny
do povrchové vrstvy JE NUTNÉ KONAT PRÁCI

①

②

⇒ molekuly v nejvyšší vrstvě (povrchová vrstva) mají
MAXIMÁLNÍ ENERGIÍ

povrchová energie souvisí s plochou povrchu kapaliny
princip minima energie ⇒ povrch kapaliny je MINIMÁLNÍ
(mýdlová blána v kůžce, tekoucí) $E = S\sigma$

Ponukova' sila

experimenty:

1) lodicka ne roste

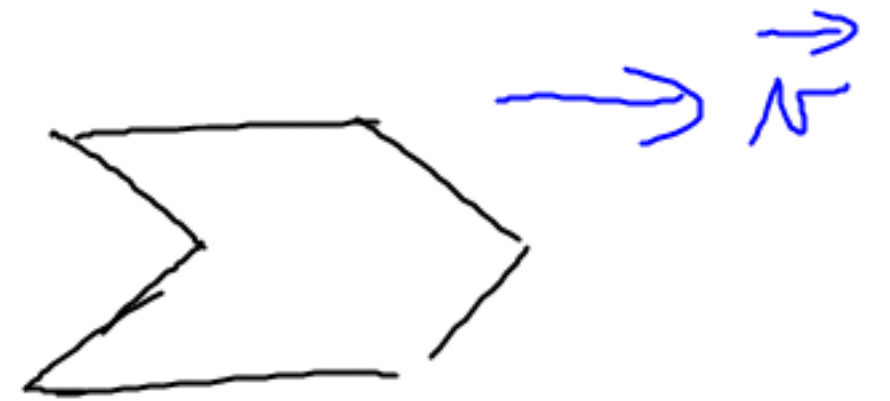
a)

b)

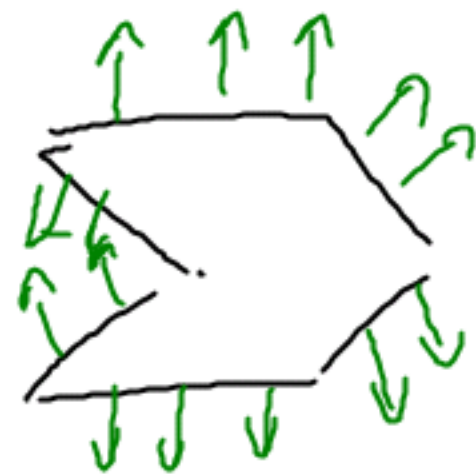

c)

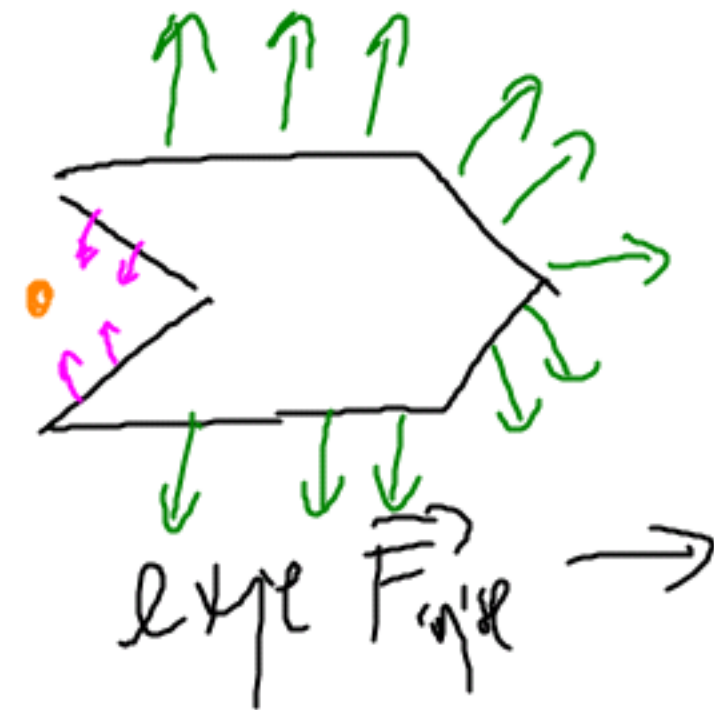
b → c : na lodicku působí síla ležící v ponukové mšně

a)

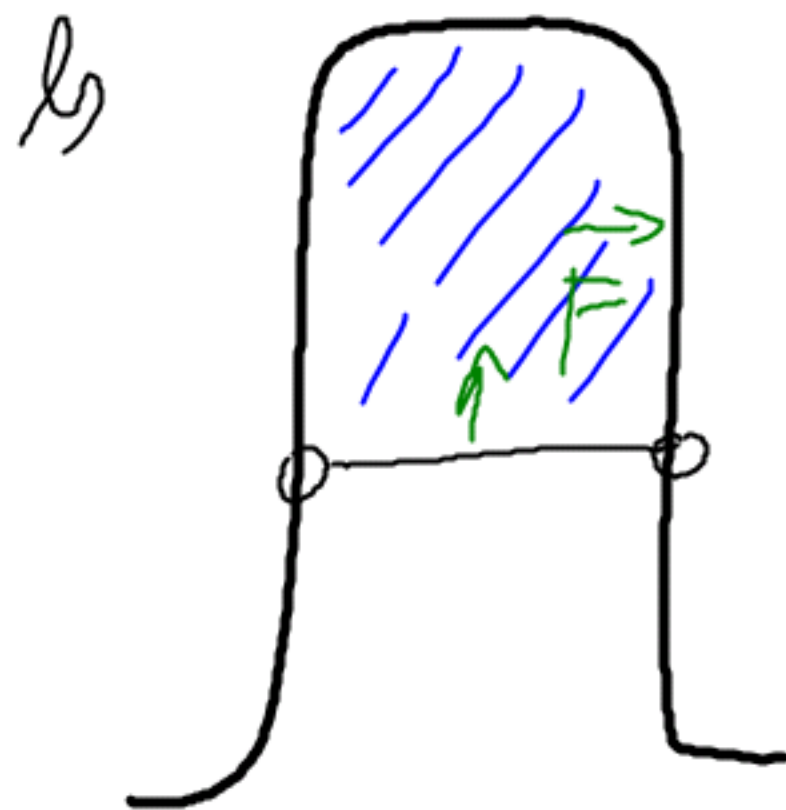
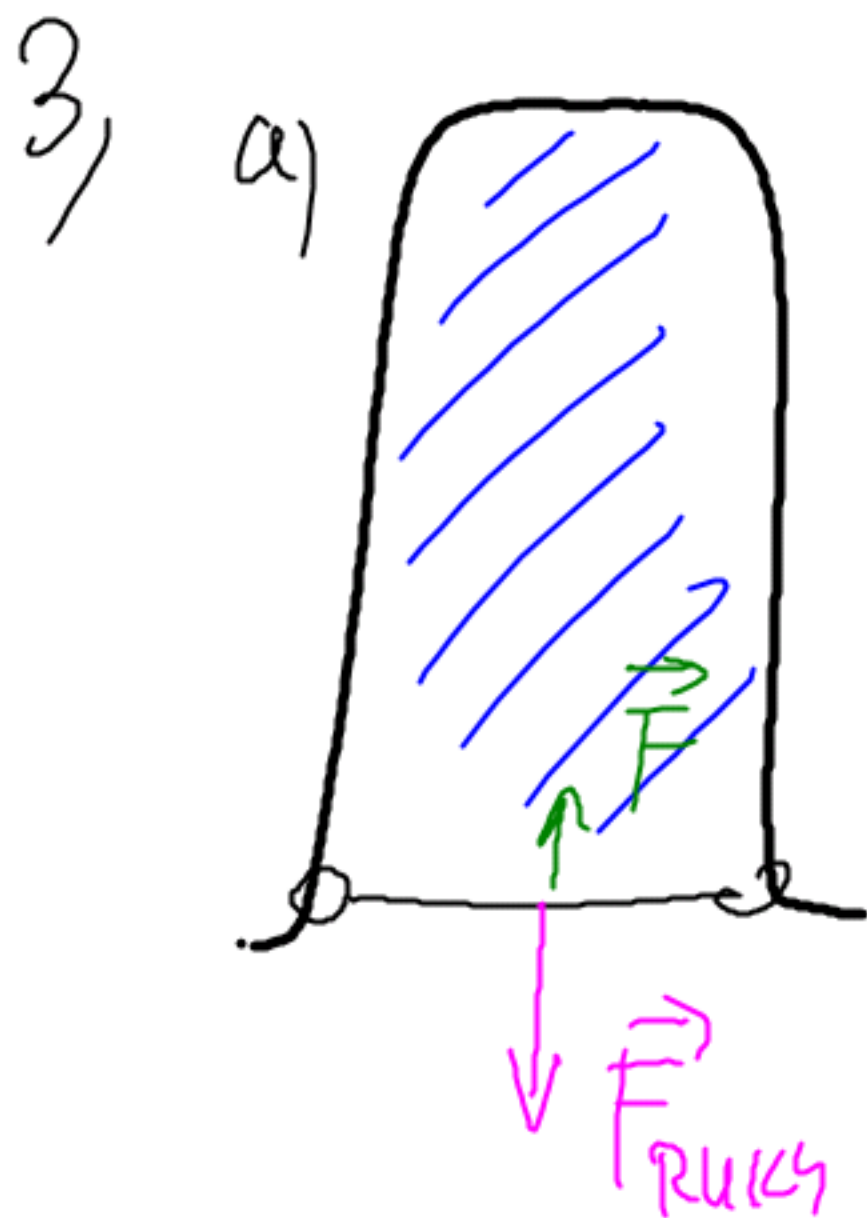
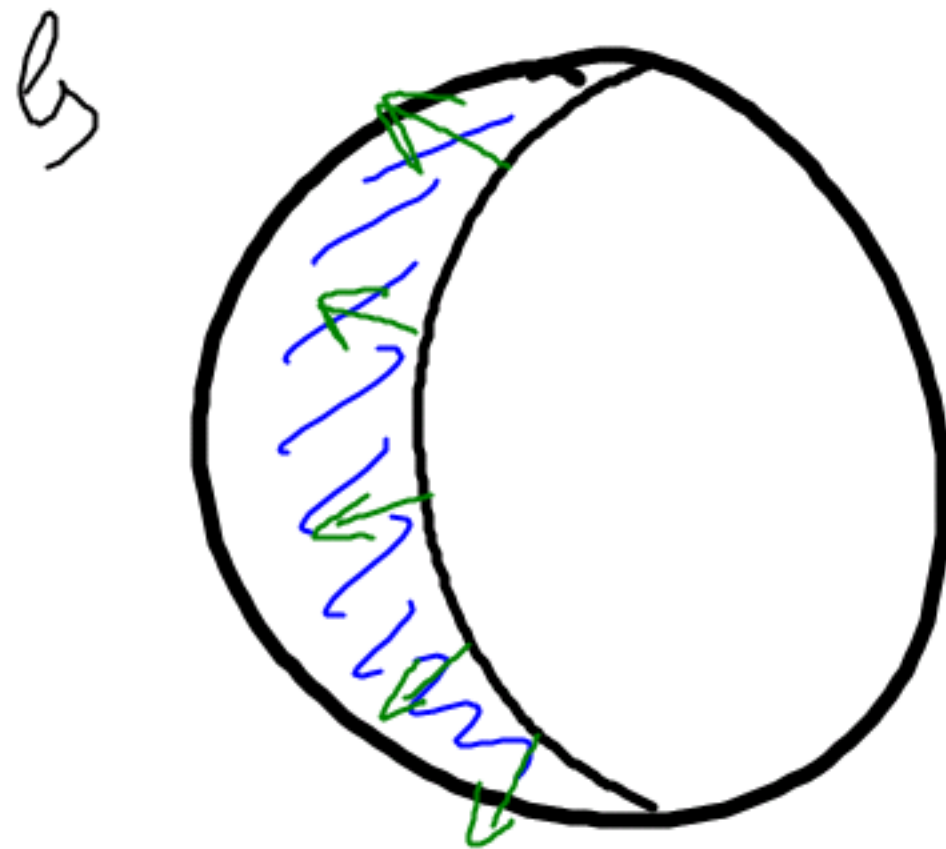
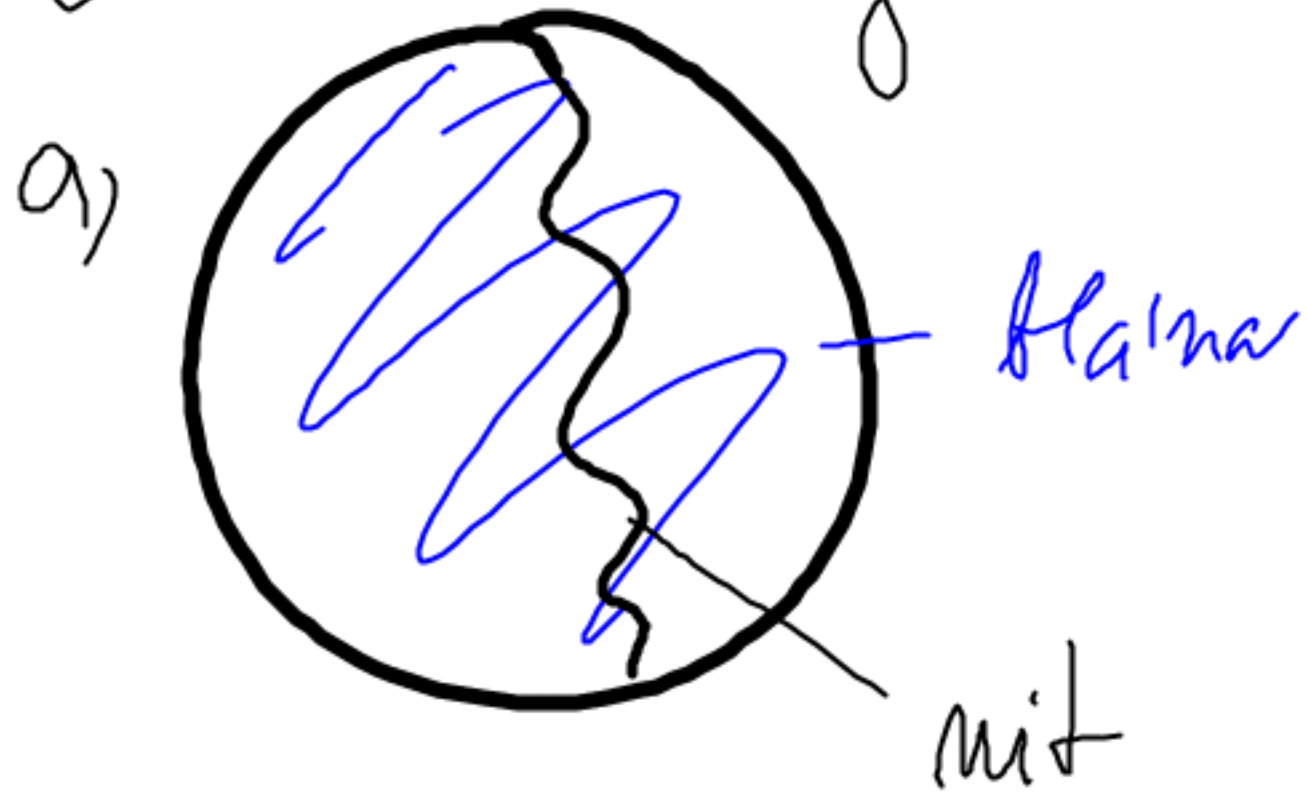

$$F_{\text{hyd}} = 0$$

c)

2, dražteina' sryčka ve tvaru kromice + nit

1, 2, 3, $\Rightarrow$ exp POVRCHOVA' SI'LA

- lesť v povrchovej vrstve
- $\vec{F}_p \perp$ "ohroji blaty"

zavedem' POVRCHOVE' NAPĚTI' nazývajú sa ten ke kapalinám

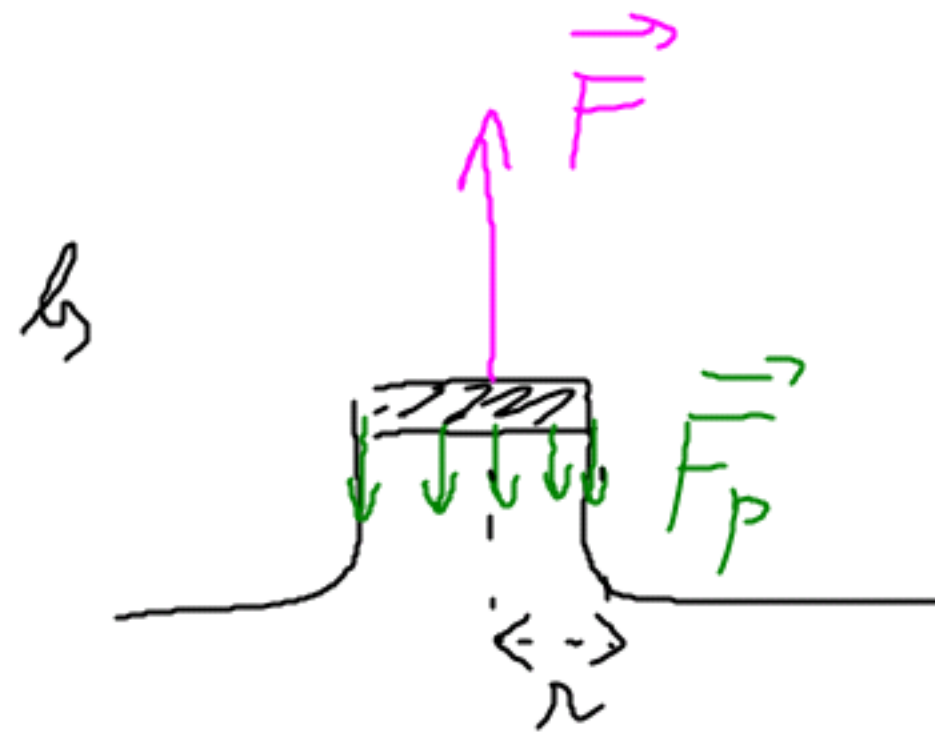
$$\sigma = \frac{F_p}{l}$$

l - dĺžka ohroje blaty

$$[\sigma] = N \cdot m^{-1} = N \cdot m \cdot m^{-2} = J \cdot m^{-2}$$

meitimi' puvukovello mafid':

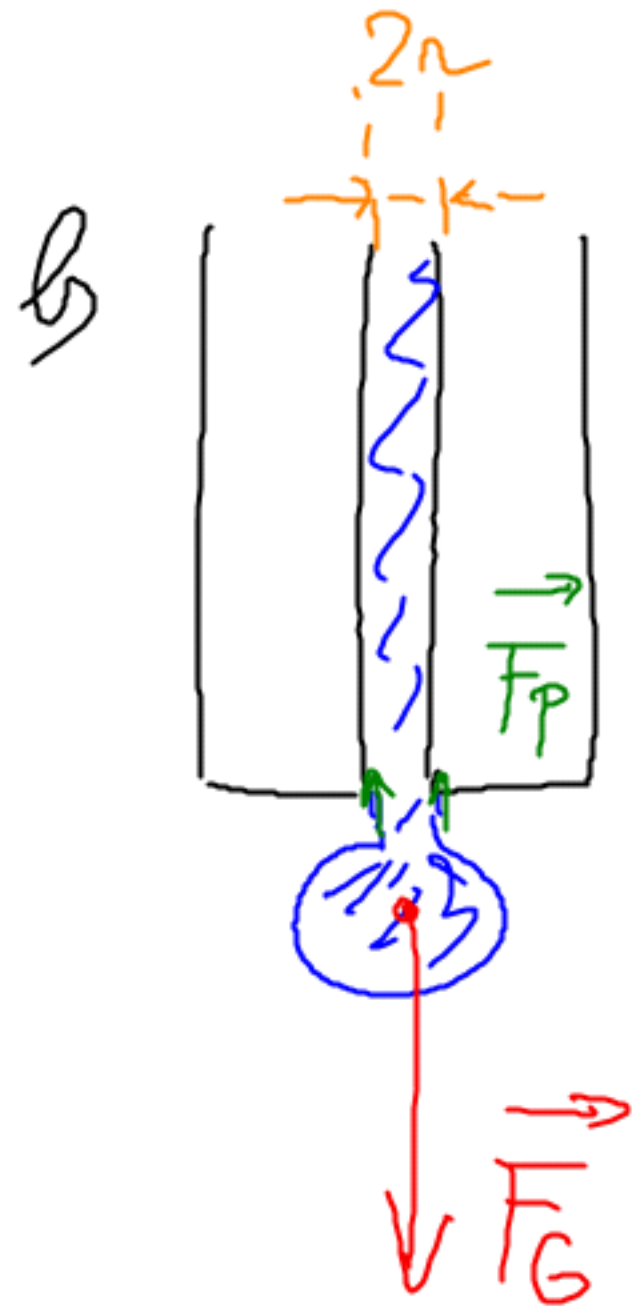
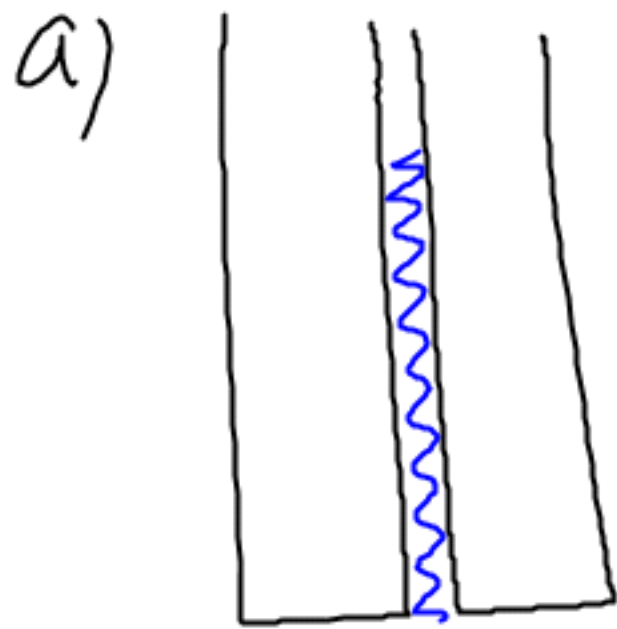
1) odtkhavaa'

$$F = F_p = \sigma \cdot l = \sigma \cdot 2\pi r$$

meitime $\Rightarrow \sigma = \frac{F}{2\pi r}$

2) odhupevací

odhupevací: $F_G = F_p$
 $mg = \sigma \cdot 2\pi r$

odhupe N
kapek $\Rightarrow m_N \Rightarrow$
 $\Rightarrow m = \frac{m_N}{N}$